

AI Ethics จริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ เทรนใหม่ในความตกลง FTA

แนวโน้มการพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่เพิ่มขึ้นไม่เพียงแต่ทำให้เพิ่มโอกาสในการดำเนินธุรกิจ หรือรูปแบบในการให้บริการที่มีความหลากหลายมากขึ้น แต่ยังมีมาพร้อมกับความเสี่ยงรูปแบบใหม่ ดังจะเห็นได้จากรายงานข่าวเกี่ยวกับการใช้ AI ปลอมแปลงเสียง ภาพ และภาพเคลื่อนไหว ทำการหลอกลวงประชาชนจนมีผู้ได้รับความเสียหายจากการหลอกลวงทางออนไลน์ (Online Scams) จำนวนมากทั้งในไทย และในต่างประเทศ

การหลอกลวงทางออนไลน์ Online Scam

Online Scam หมายถึง ลักษณะการหลอกลวงในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบของการหลอกลวงอาจสรุปได้ 4 รูปแบบที่สำคัญ ดังนี้

1) Scam บัตรเครดิต: เป็นลักษณะการหลอกลวง ที่มีการส่งข้อความผ่านทางอีเมล หรือข้อความทางโทรศัพท์ เพื่อให้ยืนยันข้อมูลบัตรเครดิตจากธนาคาร หรือผู้ให้บริการทางการเงิน

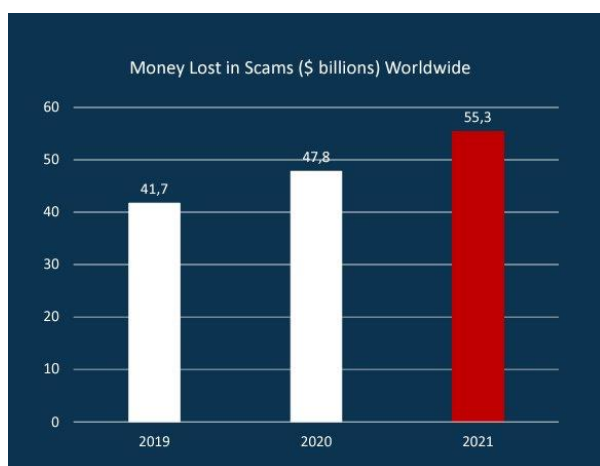
2) Scam ลูกรางวัล: เป็นลักษณะการส่งอีเมลมายังผู้รับโดยมีเนื้อความเกี่ยวกับการที่ผู้รับอีเมลนั้น ได้รับการจับฉลาก และถูกรางวัลโดยมีจำนวนเงินมหาศาล แต่จะต้องมีการจัดส่งข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อยืนยันตัวตน หรือมีการโอนค่าธรรมเนียมเพื่อรับรางวัล

3) Scam ค่าธรรมเนียมศุลกากร: เป็นลักษณะการติดต่อสื่อสารหลายช่องทางกับเหยื่อเพื่อสร้างความคุ้นเคย แล้วเสนอการส่งเงิน หรือของมีค่ามาให้ โดยอ้างว่าจะต้องชำระค่าธรรมเนียมศุลกากรก่อนจึงจะได้รับสิ่งของนั้น ๆ

4) โรแมนซ์แกม (Romance Scam): เป็นลักษณะที่มีผู้ติดต่อเข้ามาทำความรู้จักกันไม่ว่าจะเป็นสื่อสังคมออนไลน์ หรือเว็บไซต์หาคู่ ซึ่งการหลอกลวงนั้นจะใช้ความเชื่อใจระหว่างชายหญิง โดยจะมีการสัญญาว่าจะส่งเงิน หรือสิ่งของมาให้ แต่ติดปัญหาเรื่องศุลกากร ซึ่งจะให้เหยื่อทำการโอนเงินให้เป็นค่าธรรมเนียม หรืออาจเป็นกรณีที่มีการถ่ายคลิปวิดีโอไม่ว่าจะตั้งใจหรือถูกแอบถ่าย โดยฝ่ายผู้กระทำความผิดข่มขู่ผู้เสียหายให้โอนเงิน มิเช่นนั้นคลิปวิดีโอจะเผยแพร่สู่สาธารณะ

(สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2018)

รายงานการหลอกลวงทางออนไลน์ (Online Scams)

(ที่มา: Global Anti Scam Alliance, “The Global State of Scams Report -2022 How are countries worldwide fighting online scams?”)

The Global State of Scam Report-2022 ได้รายงานการแพร่ระบาดของการหลอกลวงทางออนไลน์ทั่วโลก โดยในปี 2564 ทั่วโลกมีรายงานเกี่ยวกับการถูกหลอกลวงเงินผ่านช่องทางออนไลน์มากถึง 293 ล้านครั้ง และมีมูลค่าความเสียหายสูงถึง 55.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 10.2 จากปีก่อนหน้า ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ ACI Worldwide เรื่อง It's Prime Time for Real-Time 2023 ที่พบว่า 1 ใน 5 ของผู้บริโภคที่ถูกสำรวจในปี 2565 เคยตกเป็นเหยื่อของการฉ้อโกงการชำระเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2023) การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ส่วนใหญ่ได้รับแรงผลักดันจากการหลอกลวงด้านการลงทุน ซึ่งกำลังกลายเป็นเรื่องปกติมากขึ้น การหลอกลวงเหล่านี้ทำได้แนบเนียน และหลอกลวงผู้คนได้มากขึ้น นั่นก็เป็นผลมาจากการที่มีอาชีพได้นำเอาเทคโนโลยี AI มาใช้ทั้งการปลอมแปลงเสียง รูปภาพ และภาพเคลื่อนไหวว่าเป็นคนที่เหยื่อรู้จัก หรือการที่ประมวลผลข้อมูลของเหยื่อทำให้รู้ถึงสิ่งที่เหยื่อสนใจ แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาสร้างความคุ้นเคยจนนำไปสู่การหลอกลวงจากความไว้วางใจในที่สุด

ความสำคัญของการทำจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics)

ความเสี่ยง และผลกระทบที่เพิ่มขึ้นจากการนำเอาเทคโนโลยี AI มาใช้ในทางที่ผิด ทำให้ทั่วโลกตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องจัดทำแนวทาง และหลักการสำหรับกำกับดูแลการผลิตและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าว บริษัท Accenture ได้รายงานผลการวิจัย Tech Vision 2022 เกี่ยวกับความไว้วางใจในการใช้บริการของผู้บริโภคจากองค์กรที่ใช้ AI จากการสำรวจผู้บริโภค 24,000 รายทั่วโลก ใน 35 ประเทศ พบว่าผู้บริโภคทั่วโลกเพียงร้อยละ 35 เท่านั้นที่มีความไว้วางใจการใช้งาน AI ขององค์กรต่าง ๆ ขณะที่ร้อยละ 77 ของผู้ตอบแบบสำรวจคิดว่าองค์กรมีความรับผิดชอบต่อการใช้ AI ในทางที่ผิด (Data Wow, 2023) ข้อมูลข้างต้นแสดงถึงความสำคัญของการจัดทำหลักเกณฑ์กำกับดูแลจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics) ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่ผลิตและใช้ AI จะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบ และจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อนำ AI มาใช้งาน

AI Ethics ในความตกลงการค้าระหว่างประเทศ

ปัจจุบันยังไม่มีความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) ที่บรรจุข้อผูกพันหรือบทบัญญัติเรื่องปัญญาประดิษฐ์ในความตกลง แม้ว่าความตกลง FTA สมัยใหม่จะครอบคลุมหัวข้อพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-commerce) หรือการค้าดิจิทัล (Digital Trade) แล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี บทการค้าดิจิทัลภายใต้ความตกลง FTA มักจะมีการระบุบทบัญญัติที่มีความเชื่อมโยง และนำไปสู่การกำกับดูแลการผลิต และการใช้ประโยชน์จาก AI อาทิ ข้อบทมาตรฐานการค้าดิจิทัลและการประเมินความสอดคล้อง (Digital Trade Standards and Conformity Assessment) ภายใต้ความตกลงอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (Agreement Establishing the ASEAN - Australia - New Zealand Free Trade Area: AANZFTA) ซึ่งระบุการตระหนักถึงบทบาทสำคัญของมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องในการลดอุปสรรคทางการค้า และส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงประโยชน์จากการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลในการลดต้นทุนจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบทางการค้า และเพิ่มความสามารถในการทำงานร่วมกัน (interoperability) ความน่าเชื่อถือ และประสิทธิภาพของการค้าดิจิทัล และข้อบทกรอบในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (Domestic Electronic Transactions Framework) ที่จะต้อง

สอดคล้องกับกฎหมายแม่แบบว่าด้วยการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce 1996) ซึ่งได้ระบุหลักการเรื่องความโปร่งใส และการสร้างความน่าเชื่อถือ (integrity) ซึ่งปัจจุบันหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยเองก็ได้ใช้กฎหมายแม่แบบดังกล่าวในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศ ก็ได้ถูกบรรจุในหลายความตกลงสมัยใหม่ เช่น ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) และความตกลงการค้าระหว่างข้อตกลงสหรัฐอเมริกา-เม็กซิโก-แคนาดา (United States-Mexico-Canada Agreement: USMCA) เป็นต้น

นอกจากนี้ ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy Partnership Agreement: DEPA) ซึ่งมีประเทศสมาชิกจำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ นิวซีแลนด์ และชิลี และความตกลงเศรษฐกิจดิจิทัลระหว่างออสเตรเลีย และสิงคโปร์ (Australia – Singapore Digital Economy Agreements (DEAs)) เป็นความตกลงเพียงสองฉบับในปัจจุบันที่มีการระบุขอบทบัญญัติโดยกำหนดให้สมาชิกในความตกลงตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนากรอบการกำกับดูแลด้านจริยธรรมสำหรับการใช้เทคโนโลยี AI ที่เชื่อถือได้ ปลอดภัย และมีความรับผิดชอบ อีกทั้งให้ตระหนักถึงประโยชน์ของการพัฒนากรอบการกำกับดูแลดังกล่าวที่มีความสอดคล้องในระดับสากลมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

บทวิเคราะห์

เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าพัฒนาด้วยความรวดเร็ว ในขณะที่การพัฒนาหลักเกณฑ์และกลไกกำกับดูแลในประเทศของภาครัฐยังเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทำให้ไม่สามารถกำกับดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะพบเห็นการนำ AI มาใช้ในทางที่ผิด และมีผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ภาครัฐสามารถมีบทบาทที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้เกิดช่องทางความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยที่มีการบรรจุประเด็นการพัฒนาที่เกี่ยวกับ AI Ethics ในบทการค้าดิจิทัลภายใต้ความตกลงการค้าเสรียุคใหม่ การร่วมกันแสดงเจตนาธรรมกับประเทศคู่เจรจาในการนำเอาหลักเกณฑ์กำกับดูแลประเด็นจริยธรรมที่เป็นสากล และเป็นที่ยอมรับจากองค์การระหว่างประเทศมาใช้เป็นบรรทัดฐานในการกำกับดูแล AI ภายในประเทศ ตลอดจนการสร้างความรู้ และสนับสนุนให้ภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้พัฒนาและผู้ใช้ AI ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผลกระทบในการใช้เทคโนโลยี แนวทางการป้องกันความเสี่ยง และการบรรเทาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นโดยการนำเอาหลักจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (AI Ethics) ไปใช้ในการดำเนินธุรกิจต่อไป

สำหรับการดำเนินงานล่าสุดของไทยในการพัฒนาหลักการและแนวทางจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ได้จัดทำ AI Ethics Guideline เพื่อให้ผู้วิจัย ผู้ออกแบบ ผู้พัฒนา และผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ ใช้เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานของตนเอง และให้ผู้รับบริการได้ทราบถึงสิทธิและตระหนักถึงความเสี่ยงของการใช้บริการปัญญาประดิษฐ์ ตลอดจนให้หน่วยงานรัฐและหน่วยงานกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ทั้งระดับประเทศ และระดับองค์กรใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม การสนับสนุน รวมถึงการกำกับดูแลเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ในด้านการเจรจาจัดทำพหุภาคีอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2019) แม้ว่าความตกลงด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไทยเป็นประเทศภาคีและมีบังคับใช้แล้วในปัจจุบันจะยังไม่มีกรอบพันธกรณีเรื่อง AI แต่แนวโน้มความตกลงฉบับใหม่ ๆ ได้มีการพูดถึงความสำคัญของ

ประเด็นนี้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การที่ไทยมี AI Ethics Guideline เป็นของตนเองโดยที่ได้อ้างอิงหลักการต่าง ๆ มาจากองค์การระหว่างประเทศ อาทิ คำแนะนำหลักการทางจริยธรรมของปัญญาประดิษฐ์ของ OCED ทำให้ไทยมีความพร้อมในการร่วมเจรจาจัดทำข้อบัพที่เกี่ยวกับ AI ภายใต้ความตกลงการค้าระหว่างประเทศในอนาคต

ปวีณา นานงมพลอย
นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ
สำนักเจรจาการค้าบริการและการลงทุน

เอกสารอ้างอิง

Data Wow. (2023, October). *Responsible AI: คู่มือการใช้งาน AI อย่างมีจรรยาบรรณและรับผิดชอบต่อสังคม*. Retrieved from <https://www.datawow.co.th/>:

<https://www.datawow.co.th/blogs/responsible-ai-a-guide-to-ethical-and-socially-responsible-ai-usage>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2023). *รวมมิชชา ภัยการเงินออนไลน์ระดับโลก*. Retrieved from

<https://www.bot.or.th/>: https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/bot-magazine/Phrasiam-66-3/globaltrend_financialfraud.html

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2018). *การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต (Scam)*. Retrieved

from <https://www.etda.or.th/>: <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/knowledge-sharing/articles/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B8%94%E0%B8%A0%E0%B8%A2/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B>

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2018). *การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต (Scam)*. Retrieved

from <https://www.etda.or.th/>: <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/knowledge-sharing/articles/%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A1%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B8%94%E0%B8%A0%E0%B8%A2/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AB%E0%B8%A5%E0%B8%AD%E0%B>

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2019). *Digital Thailand AI Ethics Guideline*. Retrieved

from <https://www.etda.or.th/>: <https://www.etda.or.th/getattachment/9d370f25-f37a-4b7c-b661-48d2d730651d/Digital-Thailand-AI-Ethics-Principle-and-Guideline.pdf.aspx?lang=th-TH>